

Siðsøga

við Óla Jacobsen

DEMMUS HENTZE 2. PARTUR

DEMMUS KEMUR
UPP Í POLITIKK

Í 1962 KEMUR DEMMUS UPP Í POLITIKK OG VERÐUR VALDUR Á LØGTING FÝRA ÁR SEINNI. Í 1974 KEMUR HANN Í LANDSSTÝRIÐ. EISINI VERÐUR Í HESUM PARTI GREITT FRÁ ÆTTINI HJÁ HELENU

Demmus kemur úr eini sera politiskari ætt, so tað er ikki so lægið, um hann eisini kemur upp í landspolitikk. Hetta hendi í 1962. Hann var tá ikki limur í nøkrum politiskum felag, men komandi úr eini sjálvstýris- og bóndaætt var Fólkaflokkurin nokk so nærliggjandi.

Undan løgtingsvalinum hetta árið komu triggir menn á gátt, ein av Sandi, ein úr Skálavík og ein úr Húsavík at spyrja, um hann ikki vildi vera valevni til løgtingsvalið. Antines Sørensen í Húsavík var valdur fyri Fólkaflokkin í 1943 og fall fyri Erlendi Paturson í Tjóðveldisflokkinum í 1954. Nú vildu fólkafloksmenn fegnir hava sessin aftur. Tað eydnaðist ikki til hetta valið, og Demmus lovaði sandoyingum at royna eina ferð enn.

Millum 1962 og 1966 vóru fleiri fólka-tingsval, har Demmus var eitt valevni. Tá ferðaðist hann um alt landið til valfundir. Til løgtingsvalið í 1966 gjørdi hann nógv meira burtur úr, og tá eydnaðist at vinna sessin aftur, og Erlendur Paturson fall. Hann varð tó valdur inn á ting fýra ár seinni í Suðurstreymoyar valdømi.

Í 1966 fekk Demmus í mun til veljaratalið i valdøminum størstu persónliga undirtøku í øllum landinum.

Demmus bleiv so afturvaldur í 1970, men í 1974 restaðu tvær atkvøður at verða valdur. Tá varð skipað ein samgonga, sum ikki hevði verið roynd fyrr millum Javnaðarflokkin, Fólkaflokkin og Tjóðveldisflokkin.

»Tá kemur Hákun Djurhuus til mín og sigur, at so lætt sleppur tú ikki. Eg skuldi fara í landsstýrið og umsita figgjarmál«, greiðir Demmus frá.

Hin landsstýrismaðurin fyri Fólkaflokkin var Dánjal Pauli í Búðunum, og Atli Dam var løgmaður.

Hetta var ein samgonga, sum var nýhugsandi á fleiri økjum, og tey fyrstu fýra árinu gingu væl, og samstarvið var gott. Í hesum landsstýrinum vóru fyrstu ferð framdar yvirkur av donskum málsekjum. Postverkið varð yvirtikið. Tað sama var við umsiting av skúlamálum. Henda samgongan fór eisini

undir samráðingar um yvirkøku av undirgrundini.

Tað var sjálvsagt nógv at taka støðu til. Sum tá ið stjórin fyri Østifternes Kreditforening kom til Føroya at kanna møguleikarnar at veita lán í Føroyum, eisini til sethús.

Demmus legði hetta fyri aðrar í landsstýrinum og segði, at sær dæmdu einki, at ein real-kreditstovnur koma higar at figgja sethús.

Ein slíkur stovnur kom ikki at taka sama atlit til lántakaran, sum ein føroyskur vil gera, um tað kom at standa á figgjarglaga. Hesum tóku Finnbogi og Atli undir við.

Men Demmus kundi taka undir við lán-um til virkisbygningar, men tað skuldi biðjast um loyvi frá landsstýrinum í hvørjum føri. Tá komu teir ymsa staðni frá, sum úr Luxemburg, at biðja um at sleppa at figgja, men teir fingi nei. Tað kundi lættliga blivið ov nógv av tí góða. Hetta hava royndirnar aðra staðni eisini víst seinni.

Annars var Atli góður at samstarva við. »Eg plagdi at siga honum, hvørjar ætlanir eg hevði og svarið var vanliga, at tað var í lagi, 'ger sum best'.«

Aftaná valið í 1978 var samgongan endurskipað. Tá hendi tað sjáldsama, at tveir tingmenn hjá fólkaflokkinum ikki atkvøddu fyri egnum landsstýrismonnum, sum kortini vórðu teir somu.

Í heila tikið gekk samstarvið millum flokkarnar tá ikki so væl, og hetta var fyrst og fremst í samband við siglingina millum lond. Javnaðarflokkurin helt uppá, at hetta eisini skuldi vera ein almenn uppgáva, meðan fólkaflokkurin meinti tað beint mótsatta. Tískil varð val eftir bert tvey ár, og í 1980 restaði Demmusi eina atkvøðu at verða valdur.

Demmus eigur sín leiklut í hesum avriki

Norðurlandahúsið

Demmus hevði sum landsstýrismaður eisini ein leiklut í Norðurlandahúsinum. Hann greiðir soleiðis frá:

»Eg gjørdist limur av Norðurlandaráðnum í 1973 og bleiv limur í mentunarnevndini, 'kulturutskottet'.«

Í sama tíðarskeiði var íslenski professarin og politikkarin Gylfi Gislason formaður.

Tá lá í nevndini uppskotið hjá Erlendi Paturson um »Kulturcenter i Thorshavn«. Okkurt álit var skrivað, men hóast málið var fyri á fundi ferð eftir ferð, var tungt at fáa nakra samtykt gjørdar.

Hetta var ikki so lægið, tá hugsað verður um tað »kríggj«, sum er her á landi, tá avsettur peningur til mentan skal býtast til felagsskapir og stovnar.

Í Norðurlandaráðnum royna øll norðurlond eisini at draga til sín av teirri avsettu upphædd til mentan.

Hóast vælvild frá mentunarnevndini stóð eftir spurningurin, hvussu nógv hetta húsið fór at kosta. Ein leyslig meting segði 10 milliónir krónur. Tá Tórshavnar kommuna bjóðaði sær at lata eitt grundøki stórt 9.000 fermetrar ókeypis, og landsstýrið bjóðaði sær til at kosta útspreiðing og planering, var klárt at seta bygningin á planeraða stykkið.

Nevndin samtykti málið, og síðan varð henda samtykt góðkend av ministararáðnum, figgjarmálaðharrunum.

Tann upphædd, sum kom úr Føroyum, var metta at vera 1,5 mill.kr.

Í Føroyum tyktist lítill áhugi at vera fyri hesum »kultursentri«. Tað var onkur felagskapur, sum var beinleiðis ímóti. Eitt av argumentunum var, at húsið vildi kvala sjónleikarhúsið í Havn.

Tá ið málið kom fyri á lögtingi var ikki nógv orðaskifti. Fleiri vóru ímóti, og tá atkvøtt varð, vóru 17 atkvøður fyri, so tað var um reppið, at uppskotið ikki varð samtykt.

Her kann eg leggja afturat, at áðrenn eg gavst sum limur í Norðurlandaráðnum, fekk eg frá ministararáðnum triggjar spurningar at svara, og hesir vóru:

DEMMUS TALAR Á PISUFUNDI

- Hvat skal navnið vera á hesum mentanarstovni?
- Skal arkitektkapping bert bjóðast út í Føroyum?
- Skal húsið vera eitt dramahús ella eitt konserthús?

Eg svaraði beinanvegin aftur, at uppskot míni vóru hesi:

Til fyrsta spurningin:

Mær dæmdu ikki orðið kultursentur. Í føroyskum bløðum gekk orðið kultursentur undir heitinum »mentunarmiðstöð«.

Tá øll norðurlond vóru eitt slag av medeigarum av húsinum, skuldi navnið vera Norðurlandahúsið í Føroyum.

Til annan spurningin:

Útbjóðing av arkitektakapping skuldi vera í øllum norðanlondum.

Til triðja spurningin:

Eg ivaðist eina løtu men hugsaði sum so, at eitt rættiligt konserthús verður tað seinur dagur, at vit fáa, og at eitt konserthús eisini mátti kunna brúkast til drama og sjónleik. Tí bleiv svarið konserthús. Í dag eru helst øll samd um, at svar mítt var ikki skeivt.

Eftir fimm ár, sum limur í Norðurlandaráðnum fór eg frá, og nú varð settur ein stýrisbólkur við Jan Stjernstedt sum formanni. Hesi dæmligi og vitandi svenskarin var framúr dugnaligur og ágrýtin sum formaður, og hann skal hava tøkk fyri, at vit fingi tað Norðurlandahúsið, sum hýsir so nógvum mentanartiltøkum. Jan doyði fyri umleið einum ári síðani.